

College van burgemeester en wethouders**GOEDGEKEURD**

Vergadering van 28 mei 2024

Beleid en Uitvoering - Team Economie
en Recreatie

15	2024_B&W_00412	Informatienota gemeentelijke havens (vanuit toeristisch perspectief)
-----------	---------------------------	---

Samenstelling:

Aanwezig:

J.H. Bats, burgemeester en voorzitter; M. Smit, wethouder; T. Jongman, wethouder; B. Harmsma, wethouder; M. Scheringa, wethouder; M.W. de Graaf, gemeentesecretaris

Samenvatting

De regio Weerribben-Wieden vervult een sleutelpositie voor de waterrecreatie in Overijssel. Het draagt bij aan het complete toeristische aanbod, als ook de woon- en werkomgeving en de identiteit van het gebied. Het beheer en onderhoud van de gemeentelijke havens gebeurt op basis van het Beheerplan 2022-2027. Hierbij wordt uitgegaan van beheer en onderhoud op een basisniveau (schoon, veilig en functioneel). Voor zover het het voorzieningenniveau betreft maken we een onderscheid tussen waterbestemmingen, waterrecreatiekernen en waterrecreatiepoorten waarbij een passend voorzieningenniveau hoort.

Binnen bestaande budgetten (vanuit het project Steenwijkerdiep in combinatie met beheerbudgetten) zullen we maatregelen nemen in de haven 't Balkengat te Steenwijk.

Informatienota

InleidingWeerribben-Wieden: reisdoel waterrecreant

De tijd dat Overijssel hoofdzakelijk te boek stond als verbinding naar en poort tot 'waterwalhalla' Friesland, ligt achter ons. Weerribben-Wieden is met afstand het belangrijkste watersportgebied van de provincie Overijssel. Als reisdoel is onze gemeente sterk in aanzien gestegen bij de pleziervaarder. Steenwijkerland beschikt over de grootste meren en een waaier aan goed geoutilleerde jacht- en passantenhavens. Maar we willen onszelf nog steviger profileren als serieuze (eind)bestemming voor de waterrecreant.

KernboodschapToekomst havens (vanuit toeristisch perspectief)

Met tien gemeentelijke havens in huis, waaronder zeven toeristische, mogen we wel wat trotser zijn. Om een goed beeld te krijgen van de actuele en gewenste situatie van de havens hebben we, samen

met de Stichting Waterrecreatie Steenwijkerland en een deskundige van het bureau Waterrecreatie Advies BV, een bezoek gebracht aan die havens. Naar aanleiding daarvan hebben we geconcludeerd dat Steenwijkerland zal moeten werken aan de uitstraling en het comfort van tenminste enkele gemeentelijke havens, die een duidelijke poort- en verblijfsfunctie hebben voor de waterrecreatie en daarmee tot onze toeristische visitekaartjes behoren. Het zijn zogezegd havens met een 'gastheerfunctie'.

Waterrecreatie Weerribben-Wieden

De regio Weerribben-Wieden vervult een sleutelpositie voor de waterrecreatie in Overijssel, met prachtige hotspots als Vollenhove, Blokzijl, Giethoorn en Steenwijk. De water-gerelateerde toeristische sector (hotels, restaurants, campings en vakantieparken) draagt bij aan het complete toeristische aanbod, als ook de woon- en werkomgeving van Steenwijkerland en de identiteit van deze regio.

Havens 'met smoel'

Kortgezegd: Weerribben-Wieden biedt halteplaatsen 'met smoel' aan de waterrecreant in plaats van anonieme doorvoerhavens. Dat is geen nieuws, maar die wetenschap moet wel worden vertaald in uitnodigender havens om onze positie in Overijssel en in Nederland te behouden en te versterken. Specifiek hebben we ons de volgende vraag gesteld: *hoe kijken we met een toeristische bril naar de toekomst van onze gemeentelijke havens?* Zijn onze havens voldoende toegerust om watersporters en andere toeristen gastvrij te ontvangen, of is een upgrade nodig om ze te transformeren in aantrekkelijke en moderne waterpoorten van onze steden en dorpen?

Basis, beter, best

De havens van Steenwijkerland liggen in Steenwijk, Giethoorn, Oldemarkt, Vollenhove, Blokzijl en Kuinre. Drie worden (deels) geëxploiteerd door de watersportverenigingen in Kuinre, Oldemarkt en Vollenhove, de overige door de Stichting Waterrecreatie Steenwijkerland (SWRS). De zeven gemeentelijke passantenhavens vormen samen het toeristische paradepaardje voor onze waterrecreanten, die de gemeente per boot doorkruisen als passant, ligplaatshouder of dagtoerist.

Beheer en onderhoud van onze havens gebeurt op basis van het door de raad vastgestelde Beheerplan 2022-2027, waarin vooropstaat dat alle havens moeten voldoen aan een basis kwaliteitsniveau. Dat wil zeggen schoon, veilig en functioneel. Op dit moment voldoen vrijwel alle havens hieraan. Voor de havens in Vollenhove, Giethoorn en Steenwijk wordt een hoger voorzieningenniveau aanbevolen, om ze uitnodigender te maken voor gasten.

Gasten verleiden

Vooropgesteld: de basis moet op orde zijn in alle havens. Dat houdt in dat ze veilig en gebruiksvriendelijk worden onderhouden, met steigers en bijbehorende voorzieningen zoals wateraansluitingen en elektrische oplaadpunten. Gelet op ligging en aantal bootovernachtingen wordt onderscheid gemaakt in havens die een *waterbestemming* zijn (huidig voorzieningenniveau), havens die in een *waterrecreatiekern* liggen (hoger voorzieningenniveau) en havens als *waterrecreatiepoort* (hoogste voorzieningenniveau).

Havens die in een zogenaamde 'waterrecreatiekern' liggen zijn Giethoorn, Blokzijl en Steenwijk en vereisen een hoger niveau. Dat betekent o.a. dat gedurende het vaarseizoen zeer regelmatig een havenmeester aanwezig dient te zijn als aanspreekpunt voor gasten, iemand die ook als gids kan verwijzen naar de toeristische mogelijkheden in het gebied. De 'looks' van deze havens zijn aantrekkelijker, zodat gasten worden verleid om langer te blijven. Hierbij valt te denken aan verbetering van de voorzieningen en een upgrade van het vastgoed. De haven in Vollenhove is zelfs

een waterrecreatiepoort (net als Driewegsluis en Zwartsluis die buiten onze gemeente zijn gelegen), maar heeft nog niet die uitstraling. De haven van Oldemarkt is een waterbestemming waar het huidige voorzieningenniveau volstaat.

Giethoorn

Haven De Zuiderkluft in Giethoorn is nu al een toeristenmagneet. In 2016 zijn een nieuw havenkantoor en sanitairgebouw gerealiseerd. Er is een geautomatiseerd betalingssysteem, waardoor de havenmeester hier meer ruimte heeft om als gastheer op te treden. De haven wordt gezien als toekomstbestendig, al zijn er nog wel enkele aandachtspunten zoals verfraaiing van de camperplaats en nabijgelegen openbare ruimte, en aanbod van een mobiliteitshub (een vervoersknooppunt voor gasten).

Blokkzijl

Ook Blokkzijl is een waterrecreatiekern waarbij een hoger voorzieningenniveau moet worden nagestreefd. De passantenhaven is momenteel goed onderhouden en wordt drukbezocht. Het is belangrijk om de vele bootpassanten die vanuit De Weerribben of het IJsselmeergebied naar Blokkzijl komen of op doortocht zijn naar Friesland, langer vast te houden in ons gebied. Dat doen we al door de aanwezigheid van een mobiliteitshub met deelfietsen (sinds 2022). Verder bestaat de behoefte aan voldoende gastheerschap in de haven, passend bij de karakteristieke oude handelsstad waar de vesting nog op diverse locaties zichtbaar is. De uitdaging is om meer verbinding te maken met de cultuurhistorie van Blokkzijl en buiten het hoogseizoen bijvoorbeeld ruimte te bieden aan historische schepen.

Steenwijk

Jachthaven 't Balkengat in Steenwijk is de feitelijke hoofdentree tot Steenwijk voor waterrecreanten, maar de uitstraling van de haven is bijzonder matig. Als eerste kennismaking met de vestingstad maakt 't Balkengat geen beste indruk. De haven, die aansluit op passantenhaven Steenwijkerdiep en van historische waarde is voor de stad, verdient meer aanzien. Er dient kritisch te worden gekeken naar de inpassing van de haven in dit gebied en naar de bijbehorende voorzieningen. 't Balkengat moet op een smaakvolle manier worden ingericht met waar mogelijk ook ruimte voor camperplaatsen. De haven aan het Steenwijkerdiep ligt er keurig bij. Verbetering kan door het vergroenen van de omgeving door het aanbrengen van meer beplanting. Buiten het vaarseizoen kan deze haven ruimte bieden aan historische schepen om de lege haven in de wintermaanden te verlevendigen.

Waterrecreatiepoort Vollenhove

De Buitenhaven van Vollenhove is vanwege de strategische ligging van een buitencategorie. Het is één van de drie 'waterrecreatiepoorten', ofwel een belangrijke en natuurlijke toegangspoort van het gebied Weerribben-Wieden; de andere twee poorten zijn Zwartsluis en Driewegsluis en liggen in buurgemeenten. Feit is dat veel toeristen de haven nu onopgemerkt voorbijvaren. Bovenop de al genoemde voorzieningen is hier dan ook meer nodig om een verbeterslag te maken en de Buitenhaven het cachet te geven dat de status waterrecreatiepoort met zich meebrengt. De mooie haven van Vollenhove verdient een kwalitatieve opwaardering. Het betekent dat we behalve noodzakelijke, moderne voorzieningen voor waterrecreanten ook andere vormen van mobiliteit moeten aanbieden. Een mobiliteitshub met deelfietsen is hier een belangrijke aanvulling. Ook moet in de haven (meer) toeristische informatie over het gebied aanwezig zijn.

Het is nodig meer aandacht te vestigen op de aanwezigheid van de haven. Dat kan al door simpele maatregelen zoals het plaatsen van een bord. In de Buitenhaven zelf valt nog veel eer te behalen met

diverse aanpassingen. Zo zijn de sanitaire voorzieningen sterk gedateerd. Het havengebouw is een hangplek voor de jeugd, met zwerfafval en schade tot gevolg. Het havenkantoor zou weer zodanig ingericht moeten worden dat het ook een aantrekkelijk toeristisch informatiepunt is. Ook hier kunnen buiten het vaarseizoen historische schepen het havenbeeld verfraaien. Verder wordt aanbevolen te kijken naar herinrichting van de in de haven gelegen camperplaats.

In Vollenhove is nog geen digitaal betaalsysteem. Automatisering is nodig zodat de havenmeester ook hier meer ruimte heeft om tijdens het vaarseizoen de rol van gastheer/-vrouw op zich te nemen.

Bekeken zal worden of een opwaardering van de haven mogelijk kan worden gemaakt door een integrale aanpak in combinatie met de stadsvisie Vollenhove.

Consequenties voor de gemeente

De gemeentelijke havens In Steenwijkerland zullen conform het Beheerplan 2022-2027 op basisniveau worden onderhouden, hiervoor zijn de middelen beschikbaar. Het beheer en onderhoud van de havengebouwen maakt echter geen onderdeel uit van het Beheerplan 2022-2027. Hoewel de gebouwen bouwkundig op orde zijn, voldoen de gebouwen in enkele gevallen niet meer aan de eisen van deze tijd. Wanneer daarvoor binnen de bestaande budgetten onvoldoende budget aanwezig is zal een verhoging van het budget op termijn nodig zijn.

Binnen bestaand gemeentelijke budget (project Steenwijkerdiep i.c.m. beheerbudget) zullen maatregelen genomen worden in 't Balkengat in Steenwijk om de staat van deze haven in overeenstemming te brengen met onze uitgangspunten. Bij de haven van Vollenhove wordt een mobiliteitsknooppunt gerealiseerd en we zullen in een later stadium bekijken in hoeverre we een opwaardering van deze haven kunnen combineren met het realiseren van de stadsvisie Vollenhove.

Buiten het vaarseizoen zijn de havens leeg. De historische haven kunnen worden verlevendigd door hier ruimte te geven voor het aanleggen van historische schepen. Er is al belangstelling voor het aanleggen in de haven van Steenwijk. De komende periode willen we realiseren dat hiervoor mogelijkheden komen in Steenwijk.

De concessieovereenkomst met de Stichting Waterrecreatie Steenwijkerland loopt dit jaar af. Onze intentie is om tot een nieuwe overeenkomst met deze stichting te komen. Dit jaar zal dit samen met de Stichting Waterrecreatie Steenwijkerland worden voorbereid.

De Stichting NP Weerribben-Wieden wordt meer betrokken bij de toeristische promotie in en rond havens, met als doel gasten te verleiden langer in het gebied te blijven en meer te besteden bij lokale bedrijven.

Communicatie

Samen met de Stichting Waterrecreatie Steenwijkerland wordt een persbericht opgesteld en verspreid. Daarnaast zal communicatie plaatsvinden wanneer maatregelen worden uitgevoerd.

Vervolg

Op basis van het Beheerplan Havens 2022-2027 zullen de havens worden onderhouden op een basis kwaliteitsniveau (veilig en functioneel). Hiervoor is een budget van circa € 200.000 per jaar voor beschikbaar.

Dit jaar zullen de besprekingen starten over een nieuwe concessieovereenkomst met de Stichting Waterrecreatie Steenwijkerland, waarbij o.a. duidelijke afspraken over het gebouwenbeheer zullen worden gemaakt.

Op korte termijn zullen maatregelen worden genomen in de haven 't Balkengat te Steenwijk om deze op te knappen en meer smool te geven, in lijn met de uitgangspunten als benoemd in deze nota.

Voor het ontwikkelen van een herinrichtingsplan voor de haven in Vollenhove wordt de verbinding gezocht met o.a. de stadsvisie Vollenhove. De mogelijkheden voor cofinanciering worden voorgelegd aan de Regio Zwolle op basis van de Regio Deal 2024.

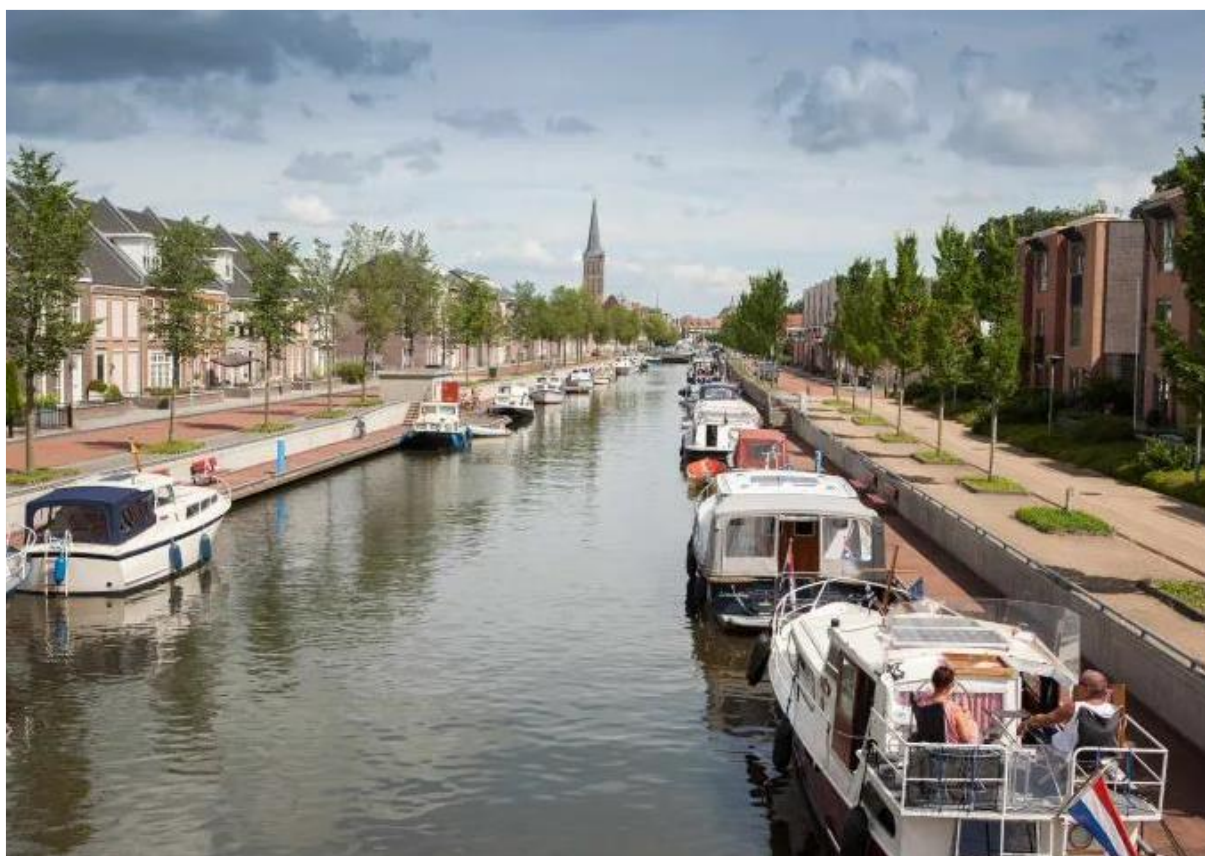
Besluit

In te stemmen met de informatienota over de gemeentelijke havens (vanuit toeristisch perspectief).

Bijlagen

1. Analyse en doorontwikkeling havens.pdf

Analyse en doorontwikkeling gemeentelijke havens Steenwijkerland (vanuit toeristisch perspectief)

Samenvatting

Eind 2021 hebben we bij de vaststelling door de gemeenteraad van het Beheerplan Havens 2022-2027 aangegeven om naast dit beheerplan ook te kijken naar de gemeentelijke havens vanuit toeristisch perspectief.

Is de huidige vorm van onze havens voldoende om onze toeristen en watersporters te ontvangen of moet er een opwaardering plaatsvinden waardoor het de waterpoorten van onze steden en dorpen gaan vormen. Kort gezegd: Hoe zien we de toekomst van de gemeentelijke havens vanuit toeristisch perspectief voor ons?

Voorliggend document hebben we opgesteld in samenwerking met Waterrecreatie Advies BV, een bureau dat is gespecialiseerd in deze vraagstukken. Ook de Stichting Waterrecreatie Steenwijkerland is nauw betrokken geweest. Er is dankbaar gebruik gemaakt van hun kennis over de havens die zij exploiteren en over de waterrecreatie in het algemeen.

Waterrecreatie stabiliseert zich en biedt potentie voor Steenwijkerland

De waterrecreatie in Nederland heeft jarenlang een dalende trend laten zien. De laatste jaren is een licht herstel te zien. Dit blijkt uit de cijfers van de passantenovernachtingen en sluispassages. Mede door Corona zijn veel Nederlanders de afgelopen jaren niet naar het buitenland afgereisd. Het is onduidelijk wat dit betekent voor de komende jaren maar de indruk is dat de waterrecreatie zich stabiliseert en wellicht iets herstelt.

De gemeente Steenwijkerland is eigenaar van 10 havens waar de waterrecreant aan kan leggen om te recreëren en te overnachten. Het aantal overnachtingen van passanten in Steenwijkerland en de gemiddelde verblijftijd is in de afgelopen 10 jaar redelijk stabiel gebleven. De gemeente Steenwijkerland is het hart van de waterrecreatie in Overijssel. Deze havens zijn belangrijk om waterrecreanten te ontvangen en ze te verleiden gebruik te maken van de vele toeristische mogelijkheden in (en om) Steenwijkerland/Weerribben-Wieden. De lokale economie is hierbij gebaat. De havens zijn verspreid over het grondgebied en dragen daarmee bij aan de gewenste spreiding van toerisme over de regio.

Context: Beheerplan Havens 2022 – 2027 en gebouwenbeheer

Om de gemeentelijke havens te beheren en te onderhouden heeft eind 2021 de raad een beheerplan 2022-2027 voor de gemeentelijke havens vastgesteld. In dit beheerplan is afgesproken om de havens op een basis kwaliteitsniveau te onderhouden (veilig en functioneel). De raad heeft extra middelen beschikbaar gesteld om te komen tot dit basis onderhoudsniveau. De afgelopen periode is hard gewerkt om, daar waar nodig, te komen tot een basis kwaliteitsniveau en achterstallig onderhoud weg te werken. **Op dit moment voldoen vrijwel alle havens aan het basiskwaliteitsniveau.**

Uitzondering is de haven van Vollenhove waar de hoofdsteigers en de stroom- en watervoorzieningen aan vervanging toe zijn. In het kader van het Beheerplan Havens zal dit de komende jaren worden opgepakt. Dit betreft het onderhoud van de havens en staat los van ambities rondom de havens.

Het onderhoud van de gebouwen in de havens maakt geen deel uit van het beheerplan havens. Binnen de bestaande gemeentelijke budgetten is hiervoor onvoldoende budget beschikbaar. Voor deze gebouwen/voorzieningen dient een apart onderhoudsplan opgesteld te worden, passend bij de uitgangspunten uit dit document, waarvoor voldoende budget voor het beheer en onderhoud daarvan beschikbaar moet komen.

Havens vanuit toeristisch perspectief

We stellen in deze notitie voor om onderscheid te maken tussen de verschillende gemeentelijke havens. We denken hierbij aan het inrichten van havens als waterrecreatiepoort (Vollenhove), waterrecreatiekernen (Blokzijl, Giethoorn en Steenwijk) en waterrecreatiebestemming (overige havens). Bij de eerste twee categorieën is een hoger voorzieningenniveau (het aanbod van diensten en activiteiten die de bedrijvigheid van de havens ondersteunen) aan te bevelen. In algemene zin betekent een hoger voorzieningenniveau dat de haven uitnodigender is voor de gasten. Dit werken we nader uit in de volgende scenario's:

1. De havens beheren en onderhouden op basisniveau met het huidig voorzieningenniveau (basis op orde).
2. De haven van Vollenhove ontwikkelen als waterrecreatiepoort.
3. De waterrecreatiekernen (Blokzijl-havenkolk, Giethoorn en Steenwijk-Steenwijkerdiep) op te waarderen naar een hoger (dan huidig) voorzieningenniveau
4. In de overige havens het vastgestelde onderhouds- en voorzieningenniveau te handhaven (basis op orde).

Vanuit toeristisch perspectief stellen we voor in te stemmen met scenario 3. In de haven Balkengat Steenwijk zal op korte termijn (als onderdeel van het project Steenwijkerdiep) worden geïnvesteerd om de uitstraling van deze haven te verbeteren.

In onderstaande matrix worden ambities/maatregelen per passantenhaven weergegeven.

Havens	Basis op orde	Havenmeester (in vaarseizoen)	Toeristisch informatiepunt/-zuil	Geautomatiseerd betaalsysteem	Opwaardering openbare ruimte	Ruimte voor historische schepen	Mobiliteitshub
Steenwijk - Steenwijkerdiep	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
Steenwijk - Balkengat	✓	✗	✗	✗	✓	✗	✗
Giethoorn	✓	✓	✗	✓	✗	✗	✗
Blokzijl - Havenkom	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓ ¹
Oldemarkt - passantenhaven	✓	✗	✗	✓	✗	✗	✗
Vollenhove - Buitenhaven	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓

Gewenst voorzieningenniveau

¹ Mobiliteitshub is reeds aanwezig

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
1. Inleiding	5
- Aanpak	5
2. Positionering en economische effecten waterrecreatie	6
- Positionering	6
- Economische effecten van waterrecreatie	7
3. Overzicht van onze havens	8
- Steenwijk	8
- Giethoorn	9
- Blokzijl	10
- Oldemarkt	11
- Vollenhove	12
4. Doorontwikkeling gemeentelijke havens	14
- Algemeen	14
- Toekomstscenario	14
- Advies voor de korte termijn	16
- Advies voor lange termijn	16
• Waterrecreatiekern Steenwijk	16
• Waterrecreatiekern Giethoorn	17
• Waterrecreatiekern Blokzijl	17
• Waterbestemming Oldemarkt	18
• Waterrecreatiepoort Vollenhove	18
5. Conclusie en aanbevelingen	20
<i>Bijlagen</i>	
- <i>Trends en Cijfers waterrecreatie</i>	21

1. Inleiding

Eind 2021 hebben we bij de vaststelling door de gemeenteraad van het Beheerplan Havens 2022-2027 aangegeven om naast dit beheerplan ook te kijken of de gemeentelijke havens passen bij onze ambities op Recreatie en Toerisme. Is de huidige vorm van onze havens voldoende om onze toeristen en watersporters te ontvangen of moet er een opwaardering plaatsvinden waardoor het de waterpoorten van onze steden en dorpen gaan vormen? Kort gezegd: Hoe zien we de toekomst van de gemeentelijke havens vanuit toeristisch perspectief voor ons? Dit document hebben we opgesteld in samenwerking met Waterrecreatie Advies BV. Een bureau dat is gespecialiseerd in deze vraagstukken.

De gemeentelijke havens hebben een poort- en verblijfsfunctie voor de waterrecreatie en dragen bij aan de doelstellingen vanuit de visie op duurzaam (be)leefbaar toerisme. Het realiseren van een kwaliteitsimpuls van het toeristisch-recreatief aanbod (infrastructuur, voorzieningen, gastheerschap etc.) maakt hier onderdeel van uit. Met deze notitie wordt richting gegeven aan de toekomstige ontwikkeling van die havens. Onderdeel hiervan zijn nadere wensen over het beheer en onderhoud. Is het bestaande voorzieningenniveau voldoende voor alle gemeentelijke havens of zou het goed zijn voor (bepaalde) havens een hoger voorzieningenniveau na te streven?

De centrale vraag is hoe vanuit toeristisch perspectief wordt gekeken naar (de toekomst van) de gemeentelijke havens.

Aanpak

De gemeente is eigenaar van 10 havens. 3 daarvan worden geëxploiteerd door watersportverenigingen in Kuinre, Oldemarkt en Vollenhove (onderverhuurd door SWRS). De overige 7 locaties in Steenwijk (2x), Giethoorn, Oldemarkt (passantenhaven), Blokzijl (2x) en Vollenhove (passantenhaven) worden geëxploiteerd door de Stichting Waterrecreatie Steenwijkerland (SWRS). Met de SWRS is hiertoe een concessieovereenkomst gesloten. Grofweg is hierin geregeld dat het groot onderhoud van de havens een verantwoordelijkheid is voor de gemeente en het klein en dagelijks onderhoud voor de SWRS, die de havens exploiteert en als onderdeel daarvan de havengelden en de toeristenbelasting int. Daarnaast zijn er ook afspraken vastgelegd over het openen van bruggen en de bediening van het pontje van Jonen in samenwerking met de NoordWestGroep.

Om een goed beeld te krijgen zijn de 7 toeristische havens, geëxploiteerd door de SWRS, in december 2022 bezocht op uitnodiging van Waterrecreatie Advies. Hierbij waren betrokkenen van de gemeente en een vertegenwoordiging van de SWRS aanwezig. Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met een vertegenwoordiger van de Watersportvereniging Oldemarkt en bestuursleden van de Watersportvereniging Vollenhove. Ook zijn er door Waterrecreatie Advies, de SWRS en gemeente gesprekken gevoerd over de exploitatie, knelpunten en de toekomst.

Parallel hieraan is door Waterrecreatie Advies een (monitoring)onderzoek uitgevoerd naar de ontwikkeling van de 7 havens sinds 2012. Verder is onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van de sluispassages via de toegangspoorten naar Steenwijkerland. Trends, cijfers en de bevindingen voortkomend uit het bezoek aan de havens hebben mede geleid tot deze notitie.

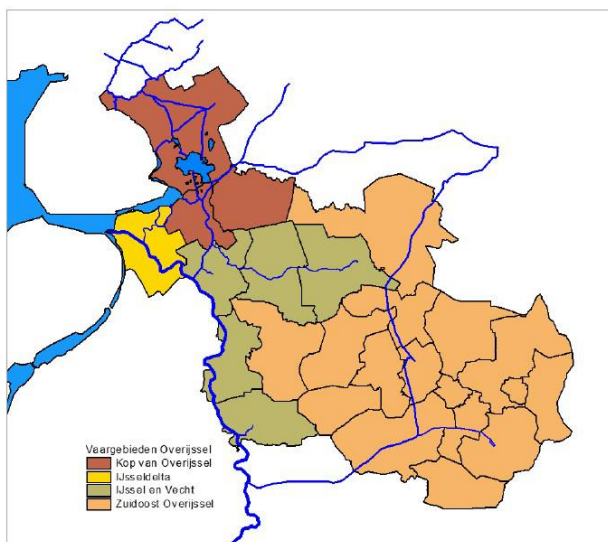
2. Positionering en economische effecten waterrecreatie

De door de SWRS geëxploiteerde havens vormen het “toeristisch visitekaartje” van waterrecreanten die met een boot de gemeente Steenwijkerland als passant, ligplaatshouder of dagtoerist doorkruisen. Steenwijkerland vervult een sleutelpositie voor de waterrecreatie in de provincie Overijssel met prachtige steden en dorpen als Vollenhove, Blokzijl en Giethoorn. Behalve de jachthavens bevinden zich aan het water meerdere hotels, campings en vakantieparken. Deze water gerelateerde toeristische “industrie” profiteert, maar draagt ook bij aan het toeristisch aanbod van Steenwijkerland en de woon- en werkomgeving van bestaande en nieuwe bewoners. In de volgende paragrafen geven we meer duiding ten aanzien van de positionering van waterrecreatie en de economische effecten.

Positionering van waterrecreatie

De waterrecreatie in Overijssel kan worden verdeeld in 4 delen:

- a. De (Gelderse) IJssel is een belangrijke vaarverbinding van noord naar zuid, met bekende steden als Zutphen, Deventer, Zwolle en Kampen. Door de vaste bruggen over de rivier, is de IJssel tot Kampen een motorbootroute en een vaarverbinding naar het IJsselmeer en de Randmeren.
- b. De Overijsselse Vecht van Zwolle via Ommen naar Hardenberg en Kanaal Almelo – de Haandrik is een vaargebied op zich. Over de doorvaarbaarheid van deze verbinding en zonering (motorboten, kleine watersport en natuur) loopt het project Ruimte voor de Vecht. Tussen Ommen en Hardenberg geldt een beperkte toegestane diepgang van 50 cm.
- c. Het Zwarte Water loopt vanaf Zwolle via Zwartsluis en Genemuiden naar het Zwarte Meer (en het IJsselmeer). Via Zwartsluis is dit de (belangrijkste) ontsluitingsroute naar de gemeente Steenwijkerland, de Beulakerwijde, de Belterwijde en Giethoorn (ca. 28.000 passages via Arembergersluis en de Beukersluis).
- d. De gemeente Steenwijkerland heeft de grootste meren van Overijssel waar gezeild kan worden, de Beulakerwijde en de Belterwijde. Giethoorn, Steenwijk, Wanneperveen, Vollenhove, Blokzijl en Ossenzijl zijn de bekende watersportkernen. 16.000 boten passeren jaarlijks de sluis in Blokzijl. De Kalenbergergracht door Nationaal Park Weerribben-Wieden naar Ossenzijl heeft een hoogtebeperking (5,4 m), maar is als vaarroute een belevenis op zich. De Staande Mastroute door Overijssel naar Friesland loopt via Steenwijk. Ca. 11.000 boten passeren de brug via Giethoorn noord naar Steenwijk, 9.500 boten passeren de Thijenbrug tussen Steenwijk en Ossenzijl. Vanaf Ossenzijl kan je via de Linthorst Homansluis of Kuinre naar Friesland (sluispassages Linthorst Homansluis en Kuinre, samen ca. 27.000 per jaar).

Er varen dus heel veel boten door Overijssel en met name door Steenwijkerland. Er liggen ook veel boten in allerlei jachthavens, bij woningen en bij vakantiehuisjes die het gebied niet uitkomen. Steenwijkerland is een prachtig gebied om een sloep, punter, visboot of kano te huren. Door Corona, oorlog in de Oekraïne en de energiecrisis is vakantie in eigen land of het huren van een huisje populair. Het maken van dagtochten en uitjes is daar onderdeel van.

	Aantal jachthavens				
	Commercieel	Gemeente	Stichting	Vereniging	Totaal
Kop van Overijssel	42	2	9	4	57
IJsseldelta	6	1	1	7	15
IJssel en Vecht	3	3	2	1	9
Zuidoost Overijssel	2	1		6	9
Totaal	53	7	12	18	90

In 2010 had Overijssel ruim 7.000 ligplaatsen in 90 havens waarvan 4.656 (66%) in 57 havens in de Kop van Overijssel.

Vaargebied	Aantal jachthavens	Aantal bootovernachtingen in 2009	Gemiddelde verblijftijd
Kop van Overijssel	57	37.075	1,3
IJsseldelta	15	10.381	1,2
IJssel en Vecht	9	5.350	2,1
Zuidoost Overijssel	9	3.802	1,9
Totaal	90	56.608	1,4

Steenwijkerland (incl. Zwartsluis) is dus veruit het belangrijkste watersportgebied van Overijssel. Dat is iets om trots op te zijn!

Economische effecten van waterrecreatie

De gemeente is een belangrijke speler in de markt die via de door de SWRS beheerde havens met op dit moment ca. 17.000 passanten (bootovernachtingen) per jaar ook een gastheerfunctie heeft. In 2013, nieuwere cijfers zijn er helaas niet, gaven passanten in Vollenhove en Blokzijl gemiddeld respectievelijk € 93 en € 120 per boot per dag uit. Maal 17.000 overnachtingen plus inflatie sinds 2013 is dit dus ca. € 2 miljoen/jaar.

De direct aan de jachthavens in Overijssel gerelateerde omzet werd in 2010 geschat op ca. € 22 miljoen per jaar exclusief reparatie en onderhoud, de verhuur en verkoop van schepen en de omzet van toeleveringsbedrijven. Op basis van nationale kengetallen werd de totale omzet van de watersportindustrie in Overijssel geschat op ca. € 110 miljoen per jaar en bijbehorende werkgelegenheid op ruim 1.000 volledige arbeidsplaatsen (Fte). Omdat in Overijssel een aantal toonaangevende jachtwerften en toeleveringsbedrijven zijn gevestigd en Overijssel een belangrijke vakantiebestemming voor watersporters is, was dit waarschijnlijk een onderschatting. Omdat het grootste deel daarvan in Steenwijkerland zit, is dat ook iets om trots op te zijn.

3. Overzicht van onze havens

In het Beheerplan Havens is vastgelegd hoe wij onze havens beheren en onderhouden. Met de raad is afgesproken om het beheer en onderhoud van onze havens op het kwaliteitsniveau basis te krijgen en te houden. Kwaliteitsniveau basis houdt in dat de havens veilig en functioneel worden onderhouden. Herstel wordt gebiedsgericht uitgevoerd met uitzondering van het vervangen of onderhouden van onveilige situaties. Die hebben voorrang en worden altijd eerst uitgevoerd. De basisinfrastructuur van een jacht- of passantenhaven bestaat uit verschillende onderdelen zoals oeverconstructies, gebouwen, opstallen en groenvoorzieningen. De inrichting van het water bestaat uit steigers en bijbehorende voorzieningen zoals wateraansluitingen en elektrische oplaadpunten. Groot onderhoud van oeverconstructies, beschoeiingen en kades maakt geen onderdeel uit van de exploitatie van de haven(s). Dat geldt ook voor het groenonderhoud zoals grasmaaien (met uitzondering van de heven van Giethoorn), het eventueel baggeren van de waterbodem en het maaien van waterplanten in de havens. Deze kosten worden vanuit andere budgetten door de gemeente betaald (beheerplan Oeverconstructies en Groenbeheer). Het onderhoud van de gebouwen maakt geen deel uit van het beheerplan havens. Binnen de bestaande gemeentelijke budgetten is hiervoor onvoldoende budget beschikbaar. Voor deze gebouwen/voorzieningen zal een apart onderhoudsplan opgesteld moeten worden, passend bij de uitgangspunten van deze notitie, waarvoor voldoende budget voor het beheer en onderhoud daarvan beschikbaar moet komen.

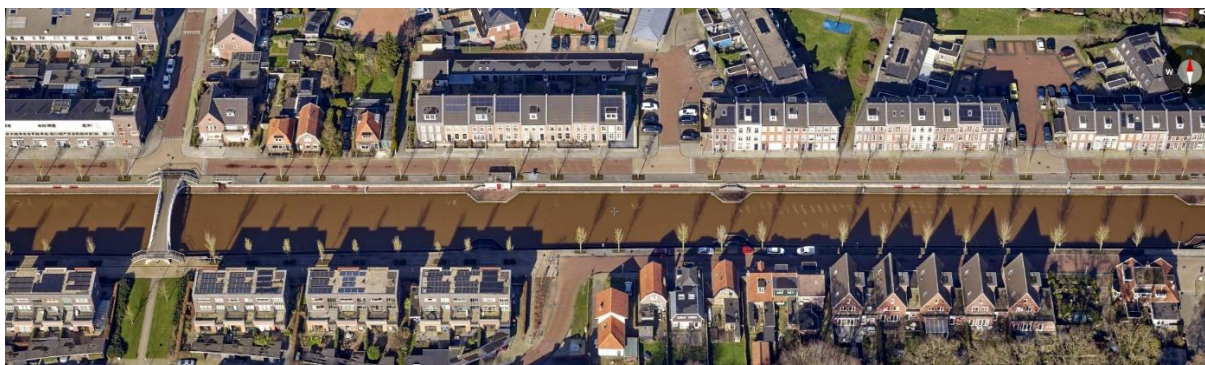
Waterrecreatie Advies heeft in december 2022 samen met de SWRS en de gemeente een bezoek gebracht aan de jacht- en passantenhavens die beheerd worden door de SWRS. Verder zijn gesprekken gevoerd met de watersportverenigingen in Oldemarkt en Vollenhove. Deze verenigingen exploiteren 2 gemeentelijke havens.

Steenwijk

In Steenwijk beheert de SWRS 2 havens: de Passantenhaven aan het Steenwijkerdiep en Jachthaven 't Balkengat.

Passantenhaven Steenwijkerdiep

De passantenhaven aan het Steenwijkerdiep heeft langs beide oevers totaal circa 66 specifieke passantenplaatsen. Een deel van de passantenplaatsen ligt achter een vaste brug met een doorvaarthoogte van 3,5 meter. Het aantal betaalde bootovernachtingen van passanten in het Steenwijkerdiep bedraagt ruim 3.000 (2022). De gemiddelde verblijftijd van een passant is ca. 1,25 dagen. Halverwege de haven is buiten het directe zicht van de haven in de woonwijk een sanitairgebouw met RVS wastafels en toiletten. Het havenkantoorje aan de haven is niet meer in gebruik. Passanten kunnen betalen via de app AanUit.net of bij de havenmeester indien die aanwezig is. Als je geen passantengeld betaald hebt, kun je ook geen stroom krijgen of een toegangscode voor het sanitairgebouw. De havenmeester is niet (meer) in het havenkantoor aanwezig. Hij loopt alleen 's morgens en 's middags een controleronde.

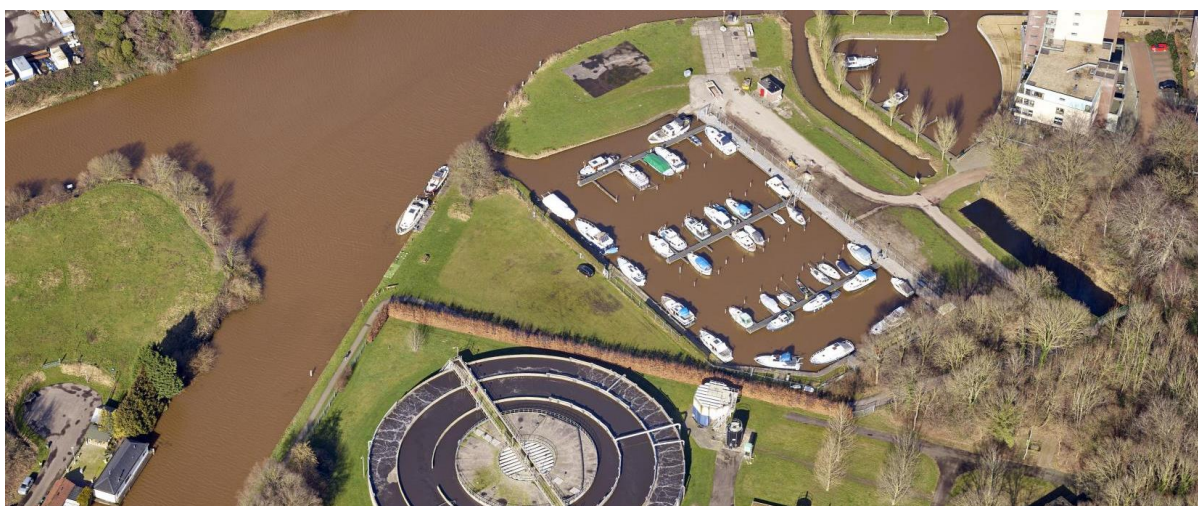

Jachthaven 't Balkengat

Jachthaven 't Balkengat werd tot 2012 beheerd door een watersportvereniging. De haven ligt tussen de waterzuivering en de passantenhaven en heeft 65 vaste ligplaatsen, waarvan 55 zijn verhuurd. In de haven komen geen passanten. Er is een klein (tijdelijk) sanitairgebouw en een aantal stroom- en waterpunten. Rond de haven is een hek met prikkeldraad geplaatst en 2 toegangspoorten. Naast de haven ligt een trailerhelling en een terrein met parkeerplaatsen voor auto's en trailers.

Tussen de haven en de waterzuivering is een terreintje voor campers. Zij kunnen afrekenen via de app AanUit.net. Vroeger werd het camperterreintje gebruikt voor winterstalling van boten. Op de kop van de haven, voor de ingang van de Passantenhaven in het Steenwijkerdiep, staat een vuilwaterpomp, waar ligplaatshouders en passanten hun vuilwatertank kunnen legen.

Giethoorn

In Giethoorn beheert de SWRS Passantenhaven de Zuiderkluft en circa 1 km oever langs het Kanaal Beukers – Steenwijk (overkant haven tot Partyschip Giethoorn). Deze kade wordt onderbroken door een stuk oever in gebruik voor de verhuur van sloepen en de rondvaartboten van Hollands Venetië.

Passantenhaven Zuiderkluft

Passantenhaven Zuiderkluft heeft 3 havenkommen met 22 boxen en circa 600 m oever voor passanten. Daarnaast is er een camperterrein aanwezig. Bij de entree van het terrein staat het havenkantoor en bij de havenkommen is een sanitairgebouw aanwezig. Beide gebouwen zijn in 2016 met subsidie van de provincie Overijssel aangelegd. Passantenhaven Zuiderkluft ligt zeer strategisch vlak bij het dorp en boekt op jaarbasis bijna 6.000 overnachtingen van passanten. Dit aantal is inclusief de geboekte overnachtingen langs het kanaal. Passanten blijven in Giethoorn gemiddeld langer dan in Steenwijk, circa 1,5 dagen (overnachtingen per boot). In 2016 heeft de Stichting een digitaal betaalsysteem ingevoerd waarmee de klanten zelfstandig hun betalingen kunnen verrichten (behalve langs het kanaal waar voor zowel het liggeld als de stroomvoorziening gebruik kan worden gemaakt van de app AanUit.net). Bij de haven is ook een camperterrein aanwezig waar maximaal 40 campers ontvangen kunnen worden. De havenmeester is in het vaarseizoen dagelijks aanwezig, verzorgt het groenonderhoud, houdt het sanitair schoon en controleert 2 x per dag of bezoekers, passanten en campers, wel liggeld hebben betaald.

Blokzijl

De SWRS beheert in Bloksijl twee havens, de Havenkolk van Bloksijl en de Balkenhaven. Daarnaast zijn er nog 30 passantenplaatsen aanwezig aan de Lage Wal, de Breestraat en de Rietvink.

Passantenhaven Bloksijl

In de Passantenhaven van Bloksijl, de havenkolk, bevinden zich circa 75 passantenplaatsen. Langs de oever ten oosten van de sluis voor de Beatrixstraat mag je ook overnachten. Hiermee is er voldoende ruimte voor passanten in Bloksijl. Het totale aantal bootovernachtingen van passanten in de Havenkolk bedraagt jaarlijks ruim 6.000. De gemiddelde verblijftijd van passanten in Bloksijl bedraagt ca. 1,25 nachten. Er is in de Kerkstraat een kwalitatief goede toiletgebouw voor de passanten aanwezig. In de haven van Bloksijl ligt sinds 2019 een drijvend havenkantoor. Voorheen was, in een klein gedeelte van het toiletgebouw een havenkantoor ingericht, echter was dit zeer onpraktisch en voor passanten moeilijk te vinden. Exploitatie zonder het drijvende havenkantoor is niet meer denkbaar. Met ingang van 2023 is het havenkantoor voorzien van een betaalautomaat waarmee passanten zelfstandig hun betalingen kunnen verrichten zonder tussenkomst (c.q. wachten op) een havenmeester. Het havenkantoor heeft vaste (beperkte) openingstijden. De havenmeester is wel de hele dag aanwezig en loopt 's morgens en 's middags een controleronde waarbij eveneens afgerekend kan worden. Aan de steiger voor de Zuiderkade worden 16 (vaste) ligplaatsen verhuurd. Aan de Lage Wal, Kleine Breestraat en Rietvink worden nog circa 30 vaste ligplaatsen verhuurd aan bewoners. In en rond de vaste- en passantenligplaatsen aan de Lage Wal en de Kleine Breestraat groeien waterplanten, net als in sommige jachthavens. De waterplanten worden gemaaid door de gemeente.

Balkenhaven Blokzijl

De Balkenhaven is gereserveerd voor 70 (vaste) ligplaatshouders en is nagenoeg volledig bezet. Ze wordt sporadisch door passanten gebruikt. De Balkenhaven is in 2021 voorzien van nieuwe damwanden en op de steigers zijn nieuwe stroom- en watervoorzieningen geïnstalleerd. Het toiletgebouw is eenvoudig maar bouwkundig in orde.

Oldemarkt

In Oldemarkt zijn twee gemeentelijke havens. De passantenhaven wordt beheerd door de SWRS. De Watersporthaven door de Watersportvereniging Oldemarkt.

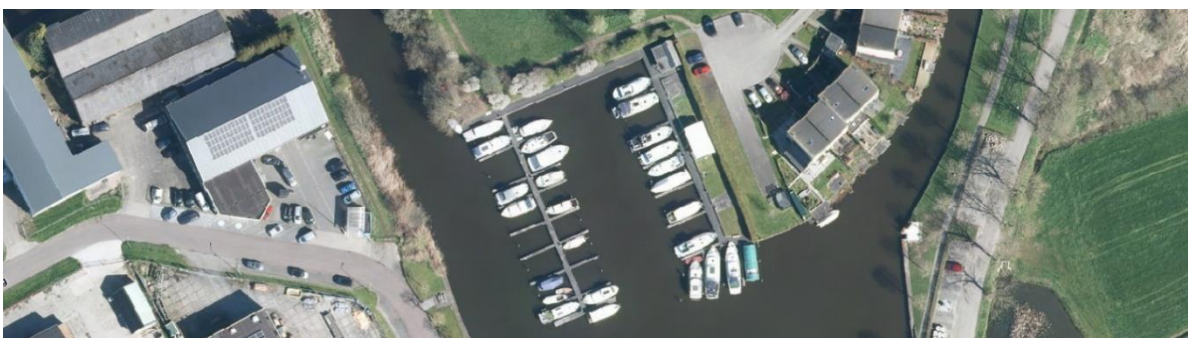
Passantenhaven Oldemarkt

Oldemarkt ligt in het noorden van Steenwijkerland “vlakbij Friesland”. De passantenhaven van Oldemarkt bestaat eigenlijk uit 200 meter kade in het dorp, 30 meter houten steiger en 50 meter oever voor het sanitairgebouw met toiletten en douches (bouwkundig op orde maar wel gedateerd). Er is in de haven een digitaal betaalsysteem aanwezig middels de app AanUit.net. Op het sanitairgebouw zijn camera's geplaatst die uitzicht bieden op de steiger en de kade voor het gebouw. Zo kan vanaf het kantoor van de SWRS in Blokzijl worden gekeken of er passanten zijn en of die betaald hebben. Op jaarbasis in Oldemarkt zijn er ruim 200 betaalde overnachtingen. Er is geen havenmeester. De schoonmaak van het sanitairgebouw is uitbesteed aan de NoordWestGroep. Oldemarkt is de meest eenvoudige haven in Steenwijkerland in beheer bij de SWRS.

Watersportvereniging Oldemarkt

Tegenover de passantenhaven van de SWRS ligt de haven van Watersportvereniging (WSV) Oldemarkt. Deze haven wordt door de WSV rechtstreeks gepacht van de gemeente. De haven heeft 48 vaste ligplaatsen, is 100% bezet, heeft een wachtlijst en geen passantenplaatsen. De haven heeft geen douches, wel 2 toiletten. De voorzieningen in de haven zien er verder keurig uit. De vereniging is actief en organiseert veel.

Vollenhove

Vollenhove is een belangrijke toegangspoort van de gemeente Steenwijkerland. Vollenhove heeft 2 havens: de buitenhaven met camperterrein die geëxploiteerd wordt door de SWRS en de binnenhaven die via de SWRS geëxploiteerd wordt door WSV Vollenhove. De Binnenhaven kent alleen vaste ligplaatsen.

De buitenhaven / passantenhaven van Vollenhove

In de buitenhaven zijn in de zomer 50 van de 68 vaste ligplaatsen aan de drijvende steigers in de haven verhuurd (bezettingsgraad 74%). Langs de oevers zijn nog 15 specifieke passantenplaatsen en in de haven zijn aandrijvende steigers nog eens 15 passantenplaatsen. Tevens is er een camperterrein die plaats biedt aan circa 8 campers (circa 200 overnachtingen per jaar). Het aantal overnachtingen loopt sterk terug, als gevolg van de slechte accommodatie en het regelmatig onjuist gebruik door andere voertuigen. Het aantal bootovernachtingen van passanten in de haven bedraagt 2.600 per jaar. De gemiddelde verblijftijd bedraagt 1,25 nachten. Vanaf 1995 tot 2012 (jaarlijkse monitor) zijn alle vaste ligplaatsen in Vollenhove, in de binnen- en buitenhaven 100% bezet geweest. In de buitenhaven is een havenkantoor en sterk gedateerd sanitairgebouw aanwezig. Tijdens het vaarseizoen is dagelijks een havenmeester aanwezig. Er is nog geen digitaal betaalsysteem. Invoering hiervan kan alleen in combinatie met vervanging van de stroom- en watervoorzieningen. Een deel van het havenkantoor wordt gebruikt voor opslag van onderhoudsmateriaal terwijl dit niet voldoet aan de veiligheidseisen.

Binnenhaven Vollenhove

De binnenhaven van WSV Stad-Vollenhove heeft circa 65 vaste ligplaatsen inclusief plaatsen aan de buitenring. De haven is 100% bezet en heeft een wachtlijst. In de binnenhaven zijn geen passantenplaatsen. De haven van de WSV ziet er van buiten netjes uit. Op het eiland in de haven is een toiletgebouw aanwezig die te maken heeft met ernstig achterstallig onderhoud (en die dus niet voldoet aan het basisniveau: schoon, heel en veilig). Het clubgebouw van de WSV bevindt zich aan de andere kant van het kanaal in Marknesse. Daar heeft de vereniging in de winter 50 boten op de wal staan (winterstalling).

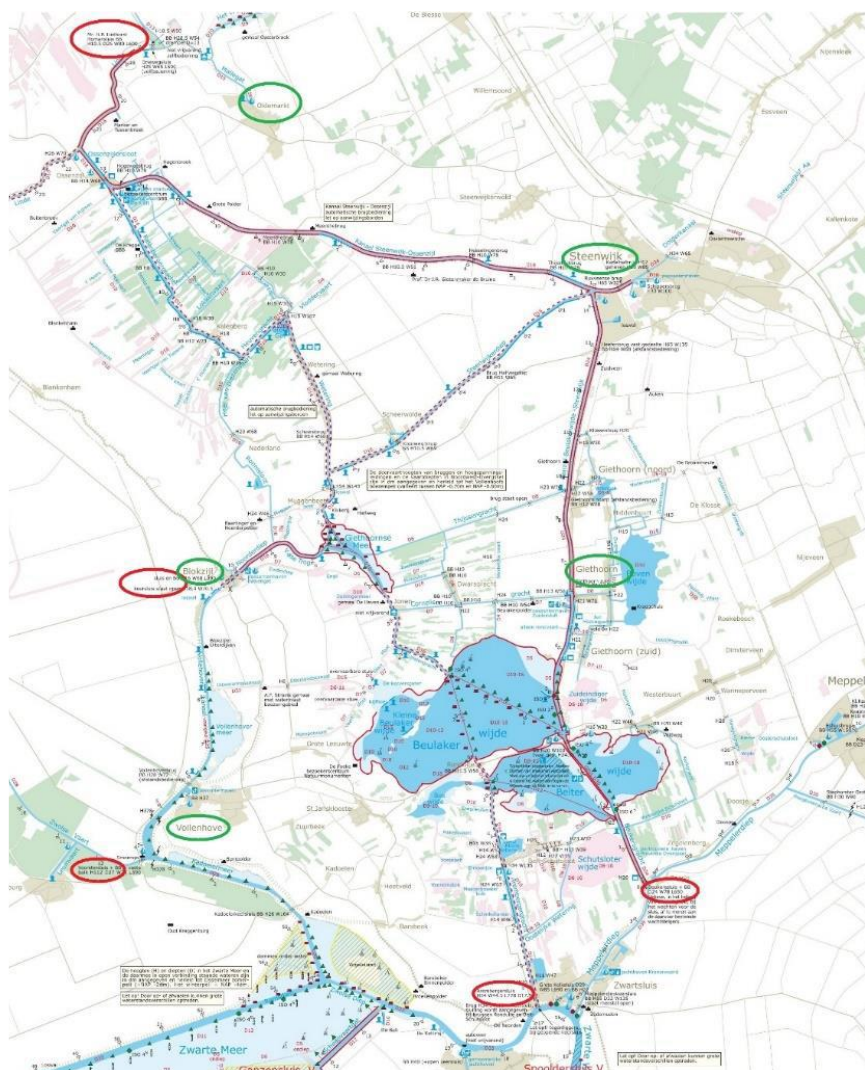
4. Doorontwikkeling gemeentelijke havens

Algemeen

Weerribben-Wieden/gemeente Steenwijkerland is het hart van de waterrecreatie in Overijssel. Hoewel er meer water te vinden is in Overijssel heeft Steenwijkerland/Weerribben-Wieden veruit het grootste aandeel havens. Deze havens zijn belangrijk om waterrecreanten te ontvangen en ze te verleiden gebruik te maken van de vele toeristische mogelijkheden in (en om) Steenwijkerland/Weerribben-Wieden. Wanneer waterrecreanten de havens bezoeken en deze als uitvalsbasis gaan gebruiken voor bezoek aan de toeristische mogelijkheden in het gebied zal dit een positief effect hebben op de bestedingen. De lokale economie is hierbij gebaat. De havens zijn gespreid over het grondgebied en dragen daarmee bij aan de gewenste spreiding van toerisme over de regio. Bij het beheer en onderhoud van gemeentelijke havens wordt op basis van het Beheerplan 2022-2027 uitgegaan van een 'basisniveau' (schoon heel en veilig). In deze notitie richten we ons op een langere termijn van circa 10 jaar. Het moet daarvoor een richtinggevend kader geven. Kortetermijnmaatregelen moeten daar in beginsel ook in passen.

Toekomstscenario

Om te bepalen hoe op langere termijn zou kunnen worden omgegaan met de havens is het goed uit te zoomen. In onderstaande afbeelding staan de toegangssluizen naar Steenwijkerland weergegeven. Tevens zijn hier de locaties van de gemeentelijke havens, in beheer bij de SWRS, weergegeven.

Rood omcirkeld de toegangssluizen naar Steenwijkerland. Groen omcirkeld de steden en dorpen waar de SWRS havens beheert.

Natuurlijke toegangspoorten, de havens die gelegen zijn bij de water gerelateerde invalsroutes naar het gebied, zijn: Zwartsluis (gemeente Zwartewaterland), Vollenhove (gemeente Steenwijkerland) en Driewegsluis (gemeente Weststellingwerf). Daarnaast zijn er een aantal waterrecreatiekernen, havens die op basis van overnachtingen belangrijk zijn voor de waterrecreatie: Steenwijk, Blokzijl en Giethoorn. Oldemarkt is op basis van het aantal overnachtingen een bestemming langs een route. In het kader van deze notitie beperken we ons tot de havens in Steenwijkerland/Weerribben-Wieden. Het wordt aanbevolen in gesprek te blijven met de gemeenten Zwartewaterland en Weststellingwerf, waar twee van de drie toegangspoorten zijn gelegen. Uitgangspunt is een basis kwaliteitsniveau waarbij de havens en voorzieningen op orde zijn en de gasten op een prettige en veilige manier hun entree maken in het gebied. Dit niveau wordt bereikt door de uitvoering van het huidige beheerplan, het benodigd onderhoud van gebouwen en groen en het dagelijks onderhoud door de SWRS.

In deze notitie maken we, gelet op ligging en aantal overnachtingen, onderscheid in havens die een waterbestemming hebben, havens in een waterrecreatiekern en havens als waterrecreatiepoort.

- Haven met een waterbestemming is Oldemarkt.
- Havens in waterrecreatiekern zijn Steenwijk, Blokzijl en Giethoorn.
- Haven als waterrecreatiepoort is Vollenhove.

Op basis van bovengenoemd onderscheid (waterbestemming, waterrecreatiekern, waterrecreatiepoort) kan gekeken worden naar een bijbehorend kwaliteit en voorzieningenniveau.

- Waterbestemming (basisniveau beheer en onderhoud en huidig voorzieningenniveau)
- Waterrecreatiekern (basisniveau beheer en onderhoud en hoger voorzieningenniveau)
- Waterrecreatiepoort (basisniveau beheer en onderhoud en hoogste voorzieningenniveau)

Volgend uit bovenstaande kan tussen verschillende scenario's worden gekozen:

1. De havens beheren en onderhouden op basisniveau met het huidig voorzieningenniveau (basis op orde).
2. De haven van Vollenhove ontwikkelen als waterrecreatiepoort. De overige havens op huidig voorzieningenniveau laten (basis op orde).
3. De haven van Vollenhove ontwikkelen als waterrecreatiepoort, de waterrecreatiekernen (Blokzijl, Giethoorn en Steenwijk) op te waarderen naar een hoger (dan huidig) voorzieningenniveau en in de overige havens het vastgestelde onderhouds- en voorzieningenniveau te handhaven (basis op orde).

Vanuit toeristisch perspectief stellen we voor in te stemmen met scenario 3 (waarbij geldt dat we steeds meer willen toewerken naar digitale toegang en informatie). Dit zal als uitgangspunt worden genomen bij de maatregelen op korte termijn in de haven Steenwijk-Balkengat. Daarna zal prioriteit worden gegeven aan de haven Vollenhove.

Het basisniveau beheer en onderhoud is het uitgangspunt en geldt voor alle havens. Bij de havens liggend in een waterrecreatiekern vragen we een hoger voorzieningenniveau, dan dat alleen het beheer en onderhoud op orde is. Dit niveau wordt voorgesteld voor de havens in Steenwijk, Blokzijl en Giethoorn. Hierbij geldt dat er in het vaarseizoen zeer regelmatig een havenmeester aanwezig dient te zijn als aanspreekpunt en als gastheer/-vrouw die de gasten kan verwijzen naar de toeristische mogelijkheden in het gebied. De aankleding van de haven dient nog uitnodigender te worden gemaakt zodat gasten worden verleid langer te verblijven. Denk hierbij aan verbetering van de voorzieningen en een upgrade van het vastgoed. Bij het hoogste niveau, welke voor de waterrecreatiepoort Vollenhove wordt aanbevolen, is bovenop de genoemde zaken bij de eerder

genoemde kwaliteitsniveaus nog meer nodig. Een waterrecreatiepoort is de eerste kennismaking met het gebied. Hier dient een directe koppeling te zijn met andere vormen van mobiliteit (met name wandelen, fietsen). De aanwezigheid van een mobiliteitshub past daarbij. Ook betekent dit dat toeristische informatie over het gebied in de haven aanwezig moet zijn.

Advies voor verbetering op de korte termijn (1-2 jaar)

1. De basis op orde houden. Op dit moment worden de havens op basis van het Beheerplan 2022-2027 onderhouden. Ook voor de gebouwen geldt dat hier onderhoud c.q. vervanging plaats moet vinden. Voor de havengebouwen en sanitaire voorzieningen zijn beperkte middelen beschikbaar om ze op basis kwaliteitsniveau te onderhouden. Voor het opwaarderen, verduurzamen en eventueel uitbreiden van voorzieningen zijn op dit moment geen middelen beschikbaar.
2. Er dient aandacht te worden besteed aan de continuïteit van de samenwerking met de SWRS. De huidige concessieovereenkomst loopt in 2024 af. Bij beide partijen bestaat overigens de intentie de samenwerking voort te zetten.
3. De verbinding tussen de SWRS en de Stichting Weerribben-Wieden (o.a. verantwoordelijk voor de toeristische promotie) dient te worden verbeterd. Door waterrecreanten beter op de hoogte te stellen van de toeristische mogelijkheden in het gebied kunnen ze worden verleid langer in het gebied te verblijven en meer te besteden bij de lokale bedrijven.
4. Bij het instemmen met scenario 3 op korte termijn overgaan tot het op orde brengen van de haven Steenwijk-Balkengat, in overeenstemming met deze notitie.

Advies voor verbeteringen op de lange termijn (10 jaar)

Het gewenste toekomstbeeld van de havens wordt hieronder per haven verder toegelicht.

Waterrecreatiekern Steenwijk

Steenwijk heeft als oude vestingstad, met in de toekomst wellicht een nieuw professioneel museum en met een uitgebreid horeca- en winkelaanbod, veel te bieden aan toeristen. En andersom, deze voorzieningen kunnen extra klandizie van waterrecreanten goed gebruiken. Steenwijk is een waterrecreatiekern. Voor deze haven is het dan ook wenselijk dat in het vaarseizoen een havenmeester aanwezig is als gastheer/gastvrouw en de vaartoerist kan wijzen op de toeristische mogelijkheden in de gemeente.

Passantenhaven Steenwijkerdiep

De passantenhaven in Steenwijk ziet er goed uit. De voorzieningen zijn veilig en schoon en zien er over het algemeen netjes uit. Het schoonhouden van de brug over het Steenwijkerdiep maakt onderdeel uit van de beheerovereenkomst maar vraagt (blijvende) aandacht. De situering van het toiletgebouw is niet ideaal aangezien deze niet in het zicht van de haven ligt. Wanneer wordt gekeken naar het verbeteren van de haven dient hier aandacht aan te worden besteed. Om de omgeving aantrekkelijker te maken kan worden gekeken naar meer beplanting/vergroening. Een nuttige 'upgrade' waarvan ook de woonomgeving profiteert. Daarnaast moet worden gekeken naar het maken van een goede verbinding tussen het Steenwijkerdiep en de kop van de haven. Tijdens de winterperiode is de haven leeg. Door buiten het seizoen ruimte te bieden aan historische schepen, bijvoorbeeld in een schepencarrousel, kan ook in die periode meer diversiteit, warmte en sfeer aan de haven toegevoegd worden.

Jachthaven Balkengat

De jachthaven aan het Balkengat is de entree van Steenwijk voor waterrecreanten. Op dit moment is de uitstraling van de haven matig en voldoet de haven niet aan de uitgangspunten van deze notitie.

Zeker niet als eerste kennismaking met Steenwijk. Bij westenwind hangt er een penetrante geur van de naastgelegen waterzuivering. Dit is niet ideaal maar door veel mensen wordt dit niet een groot probleem ervaren. De haven is van historische waarde en verdient veel meer. Er dient opnieuw te worden gekeken naar de inpassing van de haven in het gebied en naar de bijbehorende voorzieningen. Hierbij dient ook te worden gekeken of daarin nog ruimte is voor camperplaatsen, hoewel een simpel alternatief zo niet voorhanden lijkt. Wanneer we er in slagen de haven op een smaakvolle manier in te richten en een smoel te geven die past bij de entree van Steenwijk is dit van toegevoegde waarde.

Waterrecreatiekern Giethoorn

Giethoorn heeft aantrekkingskracht op toeristen, ook op waterrecreanten. De haven ligt zeer strategisch vlak bij het dorp. Giethoorn is een waterrecreatiekern. Op basis van toeristisch beleid van de gemeente is het uitgangspunt toeristen langer vast te houden en daarmee te verleiden om niet alleen Giethoorn maar de gehele gemeente te bezoeken. De Zuiderkluft is een prachtige haven die ongetwijfeld jaloerse blikken veroorzaakt in de omgeving. In 2016 is een nieuw havenkantoor en sanitairgebouw gerealiseerd. Er is een geautomatiseerd betalingssysteem aanwezig. Hierdoor heeft de havenmeester meer ruimte gekregen om als gastheer op te treden. Aangezien Giethoorn wordt gezien als een waterrecreatiekern ligt een hoger voorzieningenniveau dan het basis kwaliteitsniveau voor de hand. Door de aanwezigheid van de vernieuwde opstallen is deze haven toekomstbestendig. Wel zijn er nog enkele aandachtspunten c.q. wensen zoals verfraaiing van de camperplaats en nabijgelegen openbare ruimte, aanbieden van een mobiliteitshub.

Waterrecreatiekern Blokzijl

De SWRS beheert in Blokzijl twee havens, de passantenhaven van Blokzijl en de Balkenhaven. Blokzijl is een mooie oude handelsstad waar de oude vesting nog op diverse locaties zichtbaar is. Er zijn nog veel historische gebouwen aanwezig. In de onmiddellijke nabijheid van de Passantenhaven kan gebruik worden gemaakt van diverse culinaire mogelijkheden. Op zomerse dagen kan men genieten op de diverse terrassen die Blokzijl rijk is. Het is zaak de passanten die vanuit de Weerribben of het IJsselmeergebied naar Blokzijl komen of op doortocht zijn naar Friesland langer vast te houden. Mede door de aanwezigheid van een mobiliteitshub (sinds 2022) hebben (water)recreanten de mogelijkheid de omgeving verder te verkennen.

Passantenhaven Blokzijl

De Passantenhaven ligt er goed bij en wordt goed bezocht. Blokzijl is een waterrecreatiekern zodat een hoog voorzieningenniveau moet worden nagestreefd.

We denken hierbij aan: gastheerschap passend bij deze waterrecreatiekern (o.a. het verstrekken van toeristische informatie), verbinding met cultuurhistorie van Blokzijl en het buiten het seizoen ruimte bieden aan historische schepen.

Balkenhaven Blokzijl

In Blokzijl is ook de Balkenhaven aanwezig. Deze haven is nagenoeg volledig bezet en wordt sporadisch door passanten gebruikt. Bij deze haven dient de kwaliteit en de voorzieningen op basisniveau op orde te blijven.

Waterbestemming haven Oldemarkt

De haven van Oldemarkt betreft een kleine en rustige passantenhaven gelegen aan de rand van het dorp en aan het einde van doorlopend vaarwater. De haven in Oldemarkt kan, met een beperkt aantal overnachtingen niet worden gezien als poort van het gebied en Oldemarkt is ook geen waterrecreatiekern. De poortfunctie ligt bij de Driewegsluis, net buiten Steenwijkerland in de

gemeente Weststellingwerf. De haven van Oldemarkt heeft een functie voor waterrecreanten die Oldemarkt willen bezoeken, kan niet winstgevend worden geëxploiteerd maar moet vooral worden gezien als van toegevoegde waarde voor het dorp en de omgeving. Voor de haven Oldemarkt is een basis kwaliteits- en voorzieningenniveau voldoende. Deze is op dit moment aanwezig. De samenwerking met Driewegsluis moet worden gezocht om bezoek aan de haven te versterken. Gezien het lage aantal overnachtingen kan en hoeft een havenmeester niet vaak aanwezig zijn. De mogelijkheden om samen te werken met inwoners en bedrijven bij het beheer van de haven van Oldemarkt kunnen verder worden onderzocht.

Waterrecreatiepoort Vollenhove

Vollenhove is een stad en heeft een stadsmuseum, prachtige woningen en oude gebouwen. Vollenhove heeft een Binnenhaven en een Buitenhaven. De Buitenhaven wordt geëxploiteerd door de SWRS en de Binnenhaven wordt via de SWRS geëxploiteerd door Watersportvereniging Vollenhove.

Buitenhaven Vollenhove

Eén van de waterrecreatiepoorten voor watertoeristen die de gemeente binnenvaren is Vollenhove (de overige poorten Zwartsluis en Driewegsluis liggen niet in onze gemeente). Teveel toeristen varen de haven onopgemerkt voorbij. Het is verstandig aan het Vollenhoverkanaal meer aandacht te vestigen op de aanwezigheid van de haven, bijvoorbeeld door plaatsing van een bord “Welkom in Vollenhove”. De haven heeft een mooie speelvoorziening die ook verblijf met jonge kinderen aantrekkelijk maakt. De afgelopen periode is de haven weer voor een groot deel op het basiskwaliteitsniveau gebracht. De hoofdsteigers en de stroom- en watervoorzieningen zijn nog aan vervanging toe en dat zal worden opgepakt in het kader van het Beheerplan Havens. De haven is weer schoon, heel en veilig maar de sanitaire voorzieningen zijn gedateerd. De mooie haven van Vollenhove verdient een kwalitatieve opwaardering. De haven van Vollenhove is een natuurlijke toegangspoort. Het is een eerste kennismaking met Steenwijkerland/Weerribben-Wieden van waterrecreanten die het gebied vanaf het Zwarte Meer invaren. De haven is tevens een startpunt voor toeristische wandel- en fietsroutes. Deze poortfunctie zou nog verder versterkt moeten worden door een mobiliteitshub te plaatsen vanwaar waterrecreanten en anderen een duurzaam vervoermiddel kunnen huren en in kunnen leveren. Automatisering van de haven, zoals in veel andere havens wel heeft plaatsgevonden, is nodig zodat de havenmeester die tijdens het vaarseizoen aanwezig moet zijn als gastheer/-vrouw kan optreden en de toeristen kan verwijzen naar de vele toeristische mogelijkheden op het land. Gedacht kan worden om het havenkantoor zodanig in te richten zodat het ook kan dienen als toeristisch informatiepunt. Aandachtspunt is de hangplek bij het havengebouw door jeugd met de daarbij behorende problematiek (afval, schade). Buiten het vaarseizoen kunnen historische schepen het beeld van de haven verfraaien. Tenslotte kan gekeken worden naar de wenselijkheid van een herinrichting van in de haven gelegen camperplaats (in relatie met de parkeervoorziening voor auto's). Ook de stadvisie Vollenhove levert belangrijke input om te komen tot een toekomstbestendige haven in Vollenhove inclusief behorende herinrichting en duidelijke functietoewijzing van de haven en omliggend gebied.

Binnenhaven Vollenhove

De binnenhaven wordt door de SWRS onderverhuurd aan de Watersportvereniging Vollenhove. De binnenhaven heeft de mooiste vaste ligplaatsen van alle havens. De watersporthaven is volledig bezet (met een wachtlijst). Gezien de directe relatie tussen de binnen- en buitenhaven zijn goede afspraken omtrent de exploitatie van deze havens tussen de SWRS en WSV gewenst. Hierbij wordt gedacht aan bediening van de ophaalbrug, het upgraden van de sanitaire voorzieningen en afstemming beheer en onderhoud.

Algemeen

We zijn van mening dat in de meeste havens de aanwezigheid van een havenmeester als gastheer/gastvrouw belangrijk is. De Stichting Waterrecreatie Steenwijkerland heeft ons erop gewezen dat het steeds lastiger wordt personeel te vinden, zeker omdat het personeel vooral in het vaarseizoen aanwezig moet zijn en ze te maken hebben met de zogenaamde Ketenregeling. De aanwezigheid van een havenmeester betekent ook dat in de havens geschikte accommodatie aanwezig moet zijn. Eventueel kan de aanwezigheid van een havenmeester worden beperkt door op een andere manier informatie beschikbaar te maken, bijvoorbeeld door de realisering van digitale informatiezuilen.

In onderstaande matrix worden ambities/maatregelen per passantenhaven weergegeven. De havens Balkenhaven - Blokzijl en havens met watersportverenigingen zijn niet meegenomen aangezien dit geen passantenhavens zijn (in deze havens dient de basis op orde te zijn):

Havens	Waterrecreatiepoort	Waterrecreatiekern	Waterbestemming
Steenwijk - Steenwijkerdiep	X	✓	X
Steenwijk - Balkengat	X	✓	X
Giethoorn	X	✓	X
Blokzijl - Havenkom	X	✓	X
Oldemarkt - passantenhaven	X	X	✓
Vollenhove - Buitenhaven	✓	X	X

Onderscheid waterrecreatiepoort, waterrecreatiekern en waterbestemming

Havens	Basis op orde (inclusief gebouwen)	Havenmeester (in vaarseizoen)	Toeristisch informatiepunt/-zuil	Geautomatiseerd betaalsysteem	Opwaardering openbare ruimte	Ruimte voor historische schepen	Mobiliteitshub
Steenwijk - Steenwijkerdiep	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X
Steenwijk - Balkengat	✓	X	X	X	✓	X	X
Giethoorn	✓	✓	X	✓	X	X	X
Blokzijl - Havenkom	✓	✓	✓	✓	X	✓	✓ ¹
Oldemarkt - passantenhaven	✓	X	X	✓	X	X	X
Vollenhove - Buitenhaven	✓	✓	✓	✓	X	✓	✓

Gewenst voorzieningenniveau

¹ Mobiliteitshub is reeds aanwezig

5. Conclusie en aanbevelingen

In deze notitie hebben we een beeld gegeven van de gemeentelijke havens en aangegeven hoe de toekomst van die havens vanuit toeristisch perspectief eruit ziet.

We hebben onderscheid gemaakt tussen de verschillende havens (waterrecreatiepoort, waterrecreatiekern en waterbestemming) en een bijbehorend toekomstscenario geschetst: scenario 3. Op korte termijn wordt in het kader van het project Steenwijkerdiep een aantal maatregelen genomen die de kwaliteit van de haven aan het Balkengat moet verbeteren en in lijn te brengen met de uitgangspunten uit deze notitie. Op dit moment zal geen voorstel worden gedaan voor extra budget.

Een volgend aandachtspunt is de herinrichting van de haven van Vollenhove als waterrecreatiepoort. Op dit moment worden plannen ontwikkeld om hier een mobiliteitshub aan toe te voegen. Er is op dit moment geen budget voor het opstellen van plannen voor een herinrichting van deze haven. De mogelijkheden zullen worden bekeken om dit te koppelen aan het realiseren van de stadsvisie Vollenhove.

BIJLAGEN

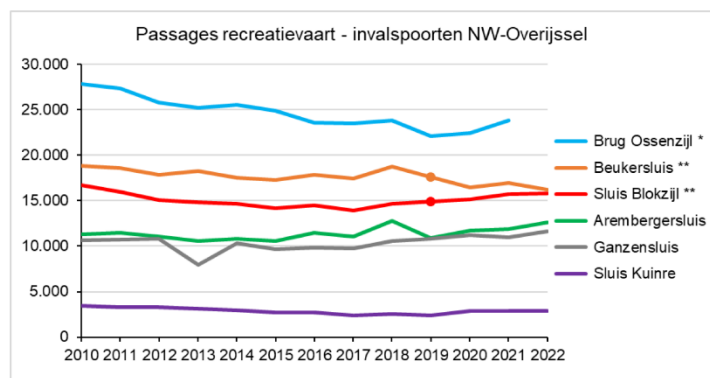
Trends en cijfers waterrecreatie

Trends

Tot enkele jaren geleden daalden de passantenovernachtingen in de Nederlandse havens minder dan het aantal sluispassages. Dit wordt verklaard doordat de nog varende (babyboom)generatie gemiddeld langer in de havens bleef liggen om de omgeving te verkennen. Vanaf 2020 namen de zowel de sluispassages als de overnachtingen van passanten in heel Nederland toe. Corona, reisbeperkingen en veiligheid zijn daar debet aan, maar ook het herontdekken van de recreatiemogelijkheden in eigen land. De verkoop van schepen, is na een daling van een flink aantal jaren gestegen, waardoor de bezettingsgraad in veel jachthavens weer is toegenomen. Havens die op een goede plaats liggen en service bieden, profiteren hier het meeste van. Oudere watersporters willen ontzorgd worden. Jongeren kopen een boot omdat een boot weer betaalbaar is (geworden) en vrijheid biedt om al dan niet met vrienden op stap te gaan. Auto- en vliegvakanties worden duurder en het weer in Nederland is beter dan menigeen dacht. De waterrecreatie en de markt voor campers profiteren daar flink van. De verhuurmarkt profiteert ook, met name de markt van dagtochten (sloepen). Door het wegvallen van het internationaal toerisme uit o.a. China heeft de verhuur- en rondvaartsector in Giethoorn (net als de chartervaart, riviercruise en zeecruise) het echter zwaar te verduren. In hoeverre en hoe snel dit herstelt, moet worden afgewacht. Het internationaal reizen wordt door oorlog in de Oekraïne en verandering van de energiemarkt in elk geval duurder. Een bedreiging voor de waterrecreatie is de ontwikkeling van waterplanten. Door betere zuivering, afname van de fosfaatbelasting en toename van het doorzicht, neemt in heel Nederland de ontwikkeling van waterplanten toe, ook in Steenwijkerland. In de gemeentelijke havens is dit ook het geval. Met name buiten de reguliere (of betonde) vaarwegen ontstaan hierdoor problemen. Het leidt tot discussies over verantwoordelijkheden tussen waterschappen, provincies, gemeenten en gebruikers of bewoners.

Sluispassages Overijssel

Sinds 2000 vraagt Waterrecreatie Advies overzichten op van sluispassages in Nederland om inzicht te krijgen in de ontwikkeling van de watersport. In sommige gevallen worden brugpassages meegenomen als er geen sluizen in de buurt zijn. Als de brug zo laag is, dat er geen boten onderdoor kunnen, dan zijn brugtellingen bruikbaar. In onderstaande grafiek is bijvoorbeeld de brug bij Ossenzijl meegenomen. Door brug- en sluispassages te combineren met de ontwikkeling van bezettingsgraden in jachthavens en (boot)overnachtingen van passanten, ontstaat inzicht in de ontwikkeling van de recreatievaart. Sluispassages worden bijgehouden door Rijkswaterstaat (I&M), provincies en gemeenten. Ontwikkelingen in jachthavens in Nederland worden sinds 1994 bijgehouden door Waterrecreatie Advies in opdracht van provincies, Rijkswaterstaat en/of gemeenten. De grafiek geeft een beeld van de passages door de toegangspoorten van Steenwijkerland.

Sluis- en brugpassages toegangspoorten gemeente Steenwijkerland

Van de provincie Fryslân zijn gegevens over de sluispassages van de Linthorst Homansluis ontvangen. T/m 2017 bedroeg het aantal sluispassages ca. 24.000, met wat schommelingen veroorzaakt door de weersomstandigheden in de zomer. Door Corona is in eerste instantie het aantal passages gedaald tot ca. 16.000 per jaar. In 2022 is het aantal passages gestegen naar bijna 22.000.

Cijfers gemeentelijke havens

Waterrecreatie Advies doet sinds 1994 in Nederland onderzoek naar de ontwikkeling van de watersport. In 2010 heeft Waterrecreatie Advies in opdracht van de provincie Overijssel een nulmeting uitgevoerd in de hele provincie. De havens in Vollenhove doen al sinds 1994 mee aan de monitor in het IJsselmeergebied, zodat ook eerdere gegevens over Vollenhove beschikbaar zijn.

Voor deze rapportage zijn de door de SWRS ingevulde gegevens van 2022 vergeleken met de gegevens van 2010/2012. Het aantal vaste ligplaatsen in de toeristische havens in beheer bij de SWRS, bedraagt 226. Inclusief ca. 75 ligplaatsen die nog door de gemeente langs oevers en kades worden verhuurd, dus in totaal ca. 300 vaste ligplaatsen.

Kengetallen 7 havens Stichting Waterrecreatie Steenwijkerland			
		2010/2012	2022
Ligplaatsen			
Totaal aantal vaste ligplaatsen		210	226
Gemiddelde bezettingsgraad		96%	84%
Aandeel zeilboten		11%	13%
Aandeel motorboten		89%	87%
Gemiddelde bootlengte		9,3m	8,9m
Herkomst ligplaatshouders	Nederland	94%	87%
	Duitsland	6%	11%
	België	0%	0%
	Overig	0%	1%
Aantal schepen op wachtlijsten		5	17
Passantenplaatsen			
Aantal specifieke passantenplaatsen		360	237
Aantal bootovernachtingen		16.537	16.949
Gemiddeld aantal nachten per boot		1,3	1,3

Uit deze gegevens kan worden afgeleid dat het aantal vaste ligplaatsen in de 7 toeristische havens iets is toegenomen en dat de bezettingsgraad van de vaste ligplaatsen in de afgelopen 10 jaar is gedaald van 96 naar 84%. De verdeling in soorten boten is nagenoeg gelijk gebleven, de gemiddelde bootlengte (van de vaste ligplaatshouders) is iets gedaald. Het percentage Duitse ligplaatshouders neemt iets toe. Er is een kleine wachtlijst, maar gezien de bezettingsgraad ligt het voor de hand dat het om bepaalde bootlengtes gaat. Het aantal passantenplaatsen is gedaald van 360 naar 237. Het blijkt dat in bijna alle havens sprake is van een daling van het aantal plaatsen met ca. 25%. In het Steenwijkerdiep is de afname van het aantal plaatsen groter door een herindeling van de haven. Het aantal plaatsen is niet exact. Als het krap is, kunnen passanten, indien nautisch verantwoord, ook nog naast elkaar gaan liggen ("stapelen"). Er zijn voldoende specifieke passantenplaatsen in de havens van de SWRS aanwezig. De druk op de passantenplaatsen in de kolk in Blokzijl is waarschijnlijk het grootst. Het aantal overnachtingen van passanten is volgens de telling van de SWRS in de afgelopen 10 jaar redelijk stabiel gebleven. Dat geldt ook voor de gemiddelde verblijftijd van passanten in de havens.

TOTAAL HAVENS SWRS	Aantal nachten boten	Aantal nachten campers
2012	18.416	2.669
2013	18.238	3.328
2014	17.627	3.202
2015	17.649	3.104
2016	18.133	3.378
2017	17.919	4.060
2018	16.922	4.199
2019	16.111	3.964
2020	14.356	2.323
2021	17.933	3.585
2022	16.949	5.113
2023	18.277	5.313

